

Assignatura	28926 Història de l'Art Antic					
Professora	Villalonga Gordaliza, Anabel Koppel Guggenheim, Eva M.					
Cicle	Primer	Quadrimestre	Anual	Crèdits	12	Tipus Troncal
Curs	Primer	Horari	Teoria: Grup 1 - Dimarts i Dijous 10:00 - 11:30 Grup 2 - Dimarts i Dijous 11:30 - 13:00 Tutoria Integrada: Grup 1 - Dimarts 13:00 - 14:00 Grup 2 - Dijous 13:00 - 14:00			

Primer Semestre Professora Eva Koppel
--

CONTINGUTS

Aquest programa correspon a la matèria que conforma una de les dues grans parts en les que es divideix l'assignatura d'Art Antic i Art del Pròxim Orient. Aquesta part es dedicarà a l'estudi de l'Art Clàssic, és a dir, de les manifestacions artístiques de les civilitzacions grega, etrusca i romana des dels inicis de l'Edat de Bronze fins al període tardo antic.

OBJECTIUS

Proporcionar els coneixements essencials sobre l'Art Clàssic.

TEMARI

A Geografia de Grècia

B Art Prehel·lènic

B 1 Les Illes Cíclades. Escultura de màbre: els "Idols Ciclàdics".

B 2 Creta i la civilització minoica. Períodes. Societat, religió i economia. Les construccions palauenques. La pintura com a decoració arquitectònica. Sarcòfags pintats. Estatuària de petit format de bronze, terracota, ivori i ceràmica vidriada. Vasos de pedre. Orfebreria. Ceràmica: tipologia.

B 3 La civilització micènica. Períodes. Societat, religió i economia. Les grans fortificacions i els palaus. Les tombes. Escultura arquitectònica monumental. Pintura parietal. Estatuària de petit format de terracota i vori. Metal·lúrgia i orfebreria. Ceràmica.

C Art Grec

C 1 Història, civilització i religió. Períodes, cronologia.

C 2 "L'Època Obscura". Del període submicènic al geomètric.

C 3 Època Geomètrica: fases. Tipus de construccions. Estatuària de terracota, bronze i vori de petit format. Treball del metall. Ceràmica: les formes; decoració geomètrica i figurada; funció.

C 4 Període Orientalitzant. Contactes amb el Pròxim Orient i expansió mediterrània. Metal·lúrgia ornamental. Ivoris. La ceràmica coríntia.

C 5 Època Arcaica. Ciutats i santuaris. Els ordres arquitectònics. Gènesi del temple grec. Característiques específiques dels temples en els diversos àmbits geogràfics. Altres edificis. Evolució temàtica, formal i estilística de la decoració arquitectònica. Escultura exempta monumental: els seus orígens; materials i tècnica; els tipus i la seva evolució. Relleus. Ceràmica: tècniques de producció; les formes; temàtica de la decoració pintada. Ceràmica àtica: els vasos de figures negres; inicis i desenvolupament de la ceràmica de figures roges.

C 6 Època Clàssica. Característiques generals de les diverses manifestacions artístiques.

C 6.1 El Període Sever. El temple de Zeus a Olympia i la seva decoració escultòrica. Plàstica exempta: obres més importants.

C 6.2 La segona meitat del segle Vè. Arquitectura i escultura arquitectònica. Escultura exempta: predomini del bronze; els grans mestres i les seves obres més importants. Relleus. Pintura mural i ceràmica pintada.

C 6.3 El segle IV. Canvis polítics, socials i ideològics. Arquitectura: evolució i enriquiment de la tipologia. Escultura exempta: noves tendències temàtiques, formals i estilístiques. Importància de la retratística. Ceràmica: decadència de la producció àtica i desplaçament al sud d'Itàlia.

C 7 Epoca Hel·lenística. Expansió de la cultura grega. Unitat i pluralitat de l'art. Planificació de ciutats i conjunts religiosos. Arquitectura: innovacions en els materials i tècniques de construcció. Escultura: continuïtat i evolució dels models de finals de l'època clàssica; creació de nous tipus. Apogeu de la retratística reial i privada. Els sarcòfags. Pintura.

D Art Etrusc

D 1 El substrat itàlic. Les cultures de Terramaras i Vilanova.

D 2 Els etruscs. Origen de llur civilització. Marc geogràfic, història, organització social, religió, llengua i economia.

D 3 Característiques generals de l'art etrusc. Fase orientaltzant i influència grega. Planificació de les ciutats. Construccions religioses. Tipologia dels sepulcres i la seva evolució. Decoració arquitectònica de terracota. Escultura exempta: predomini de la coroplàstia. Sarcòfags i urnes cineràries. Pintura funerària. Aixovars funerals. Ceràmica: importació i producció local.

E Art Romà

E 1 Els orígens de Roma. Història, civilització, religió i economia.

E 2 Característiques generals de l'art romà. Substrat itàlic i aportació de l'art grec.

E 2.1 Topografia i urbanística: organització del territori; la ciutat i els elements que la constitueixen: construccions defensives, edificis religiosos i públics civils, edificis dedicats a l'oci, monuments honorífics, construccions domèstiques, monuments funerals, construccions funcionals.

E 2.2 Arquitectura: materials i tècniques de construcció; origen i evolució dels diferents tipus d'edificis.

E 2.3 Escultura: materials, tècnica i gèneres. Retrat: tipologia i evolució. Plàstica ideal: original grec i còpia romana. Relleu "històric" descriptiu i al·legòric: origen i evolució. Relleu votiu, decoratiu i funerals. Sarcòfags: primers exemplars; difusió a partir de l'època d'Adrià; tipologia; temàtica.

E 2.4 Ornamentació arquitectònica. Pintura: materials, tècniques i temàtica; origen i difusió dels anomenats quatre estils pompeians. Estuc. Mosaic: materials, tècniques, colorit, tipus de decoració.

E 2.5 Ceràmica: materials, tècnica i tipologia.

E 2.6 Torèutica, terracota, glíptica, orfebreria i vidre.

E 3 Períodes i evolució. Característiques específiques de les diverses manifestacions artístiques des de l'Epoca Republicana fins al període posterior a Constantí. Monuments més importants.

AVALUACIÓ DEL CURS

Examen final. Es tindrà en compte el rendiment i aprofitament de les tutories integrades en la nota d'avaluació de l'assignatura.

TUTORIES INTEGRATED

Estaran adreçades a reforçar els continguts teòrics, per tal de facilitar el seu aprenentatge i avaluació final. Sessions de reconeixement d'imatges, situacions crono-estilístiques i elaboració de materials bàsics d'estudi.

BIBLIOGRAFIA

A Conceptes Generals

- BIANCHI BANDINELLI, R., Introducción a la arqueología clásica como historia del arte antiguo (Madrid 1982).
- FATÀS, G.- BORRÁS, G.M., Diccionario de términos de arte y elementos de arqueología y numismática (Barcelona 2ª ed. Ampliada y revisada 1990, reimpresión 1995)
- FERNANDEZ ARENAS, J., Teoría y metodología de la historia del arte (2ª ed. 1984).
- GRUMMOND, N.T. DE (ed.), Dictionary for the history of classical archaeology (Londres 1988).
- LAFUENTE FERRARI, E., La fundamentación y los problemas de la historia del arte (Madrid 1951 reedición 1985).
- OCAMPO, E., Diccionario de términos artísticos y arqueológicos (Barcelona 1992).
- PAUSANIAS, Descripción de Grecia. Introducción, traducción y notas de M. C. Herrero Ingelmo (Madrid 1994).
- PITARCH, J.A. et al. (ed.), Arte Antiguo. Próximo Oriente, Grecia y Roma. Fuentes y documentos para la Historia del Arte (Barcelona 1982).
- POLLIT, J.J., The Art of Greece, 1400-31 B.C. (Nueva Jersey 1965).
- POLLIT, J.J., The Art of Rome 753 B.C. - A.D. 337 (Cambridge 1966 reimpresión 1983).
- TORREGO, M.E. (ed.), Plinio el Viejo. Textos de historia del arte (Madrid 1988).
- VITRUVIO, Los diez libros de arquitectura. Traducción de A. Blánquez (Barcelona 1970).

B Art Prehel·lènic

- AAVV, El mundo micénico. Cinco siglos de la primera civilización europea 1600-1100 a.C. (Madrid 1991).
- AAVV, Cycladic Culture. Naxos in the 3rd millennium BC (Atenas 1990).
- BETANCOURT, P.P., The history of Minoan pottery (Princeton 1985).
- CASTLEDEN, R., Minoans: life in bronze age Crete (Londres 1990).
- CHADWICK, J., El mundo micénico (2ª ed. Madrid 1980).
- DEMARGNE, P., El nacimiento del arte griego. El Universo de las Formas (Madrid 1964).
- DOUMAS, C., Cycladic art (Washington 1979).
- DRIESSEN, J., The troubled island: Minoan Crete before and after the Santorin eruption (Eupen 1997).
- FAURE, P., La vida cotidiana en la Creta minoica (Barcelona 1984).
- GETZ-GENTLE, P., Personal styles in early Cycladic sculpture (Madison, Wis. 2001).
- GRAHAM, J.W., The palaces of Crete (ed. rev. Princeton 1987).
- HAMILAKIS, Y., Rethinking "Minoan" Archaeology, (Atenas 2002).
- HIGGINS, R., Minoan and Mycenaean art (Londres 1981).
- MARINATOS, S., Creta e Micene (Florencia 1960).

C Art Grec

- ANDREAE, B., Skulptur des Hellenismus (München 2001).
- BARLETTA, B.A., The origins of the Greek Architectural orders (Cambridge 2001).
- BOARDMAN, J., Athenian black figure vases. A handbook (Londres 1974).
- BOARDMAN, J., Athenian red figure vases. The Archaic Period (Londres 1975).
- BOARDMAN, J., Greek sculpture. The Archaic period (Londres 1978).
- BOARDMAN, J., Greek sculpture. The Classical period (Londres 1985).
- BOARDMAN, J., Greek sculpture. The Late Classical period (Londres 1995).

- BOARDMAN, J., El arte griego (Barcelona 1991).
- COLDSTREAM, J.N., Geometric Greece (Londres 1977).
- CHARBONNEAUX, J. - MARTIN, R. - VILLARD, F., Grecia arcaica (620-480 a.c.) (Madrid 1969).
- CHARBONNEAUX, J. - MARTIN, R. - VILLARD, F., Grecia clásica (480-330 a. de J.C.) (Madrid 1970).
- CHARBONNEAUX, J. - MARTIN, R. - VILLARD, F., Grecia helenística (350-50 a.de J.C.), (Madrid 1971).
- ELVIRA BARBA, M.A., El arte griego III (Madrid 1989).
- GINOUVÉS, R. - MARTIN, R., Dictionnaire méthodique de l'architecture grecque et romaine. (Roma y Atenas 1985).
- HAMPE, R. - SIMON, E., The birth of Greek art. From the Mycenaean to the Archaic period (Oxford 1981).
- HELLMANN, M.C., L'architecture grecque 1. Les principes de la construction (Paris 2002).
- LEON ALONSO, P., El arte griego II (Madrid 1989).
- MANZELLI, V., La policromia nella statuaria greca arcaica (Roma 1994).
- MARTIN, R., Architecture et urbanisme (Roma 1987).
- MORENO, P., Pittura greca. Da Polignoto ad Apelle (Milán 1987).
- MORENO, P., Scultura ellenistica (Roma 1994).
- ONIANS, J., Arte y pensamiento en la época helenística; la visión griega del mundo (350 a.C. – 50 a.C.) (Madrid 1996).
- POLLITT, J.J., Arte y experiencia en la Grecia clásica (Bilbao 1984).
- POLLITT, J.J., El arte helenístico (Madrid 1989).
- RICHTER, G.M.A., El arte griego. Una revisión de las artes visuales de la antigua Grecia (Barcelona 1980).
- ROBERTSON, M., El arte griego. Introducción a su historia (Madrid 1985).
- ROLLEY, C., La sculpture grecque 2 vol. (Paris 1994-1999).
- SNODGRASS, A.M., Arqueología de Grecia (Barcelona 1990).
- STEWART, A., Greek sculpture. An exploration (Londres 1990).
- WHITLEY, J., Style and society in dark age Greece (Cambridge 1991).
- WHITLEY, J., The Archaeology of Ancient Greece (Cambridge 2001).

C Art Etrusc

- BIANCHI BANDINELLI, R., L'arte etrusca (Roma 1982).
- BIANCHI BANDINELLI, R. - GIULIANO, A., Los Etruscos y la Italia anterior a Roma. El Universo de Las Formas (Madrid 1974).
- BONFANTE, L. (ed.), Etruscan life and afterlife. A handbook of Etruscan studies (Warminster 1986).
- CRISTOFANI, M., L'arte degli Etruschi (Turín 1978).
- GIULIANO, A., Splendore degli etruschi (Novara 1992).
- PALLOTTINO, M. *et alii*, Rasenna: storia e civiltà degli etruschi (Milán 1986).
- STEINGRÄBER, S., Catalogo ragionato della pittura etrusca (Milán 1984).
- TORELLI, M., L'arte degli Etruschi (Roma-Bari 1985).
- TORELLI, M., Historia de los etruscos (Barcelona 1996).

D Art Romà

- AAVV, La mirada de Roma. Retratos romans dels museus de Mérida, Toulouse y Tarragona (Tarragona 1993).
- ADAM, J.P., La construction romaine (París 1984).
- ANDREAE, B., Arte romano. El Arte y las Grandes Civilizaciones (Barcelona 1974, edició francesa corregida i actualitzada Paris 1998).
- BARATTE, F., El arte romano (Barcelona 1985).
- BARATTE, F., Histoire de l'art antique: L'art romain (Paris 1996).
- BARBET, A., La peinture murale romaine: les styles décoratifs pompéiens (Paris 1985).

- BARBET, A. – ALLAG, C., La Pittura romana. Dal 'pictor' al restauratore (Roma 2000).
- BIANCHI BANDINELLI, R., Roma, centro del poder. Universo de las Formas (Madrid 1976).
- BIANCHI BANDINELLI, R., Roma, el fin del arte antiguo. Universo de las Formas (Madrid 1977).
- BIANCHI BANDINELLI, R., Del Helenismo a la Edad Media (Madrid 1985).
- BRUNEAU, PH., La mosaïque antique (París 1987).
- DUMBABIN, K.M., Mosaics of the Greek and Roman World (Oxford 1999).
- GROS, P. - TORELLI, M., Storia dell'urbanistica. Il mondo romano (Roma - Bari 1988).
- GROS, P., L'architecture romaine. 1 Les monuments publics (Paris 1996).
- GROS, P., L'architecture romaine. 2 Maisons, palais, villas et tombeaux (Paris 2001).
- HENIG, M. (ed.), El arte romano (Barcelona 1985).
- KLEINER, D.E.E., Roman Sculpture (Nueva York 1993).
- MARTA, R., Architettura romana. Tecniche costruttive e forme architettoniche del mondo romano (Roma 1985).
- MIELSCH, H., La villa romana (Firenze 1990).
- MILBURN, R., Early Christian art and architecture (Londres 1987).
- NASH, E., Pictorial dictionary of Ancient Rome I-II (Londres 1961 reimpression Nueva York 1981).
- OLIVER-BONJOCH I OLIVER, J., Arquitectura i societat a la Roma imperial(Barcelona 2004).
- SICHTERMANN, H. - KOCH, G., Römische Sarkophage. Handbuch der Archäologie (Munich 1982).
- TURCAN, R., L'art romain dans l'histoire (Paris 1995).
- WHEELER, M., El arte y la arquitectura de Roma (Barcelona 1995).
- ZANKER, P., Augusto y el poder de las imágenes (Madrid 1992).

Segon Semestre Professora Anabel Villalonga
--

OBJECTIUS

Aproximació a l'art del Pròxim Orient, en concret al de Mesopotàmia i al d'Egipte, fent èmfasi especial en l'arquitectura i l'escultura, sense oblidar la pintura, la joieria i els mobles.

TEMARI

1. Introducció

Significat de l'art del Pròxim Orient i la seva metodologia. L'espai natural: relleu, clima i vegetació.

2. MESOPOTÀMIA

2.1 Geografia. Ètnia i història. Societat. Religió. Caràcters generals de l'art mesopotàmic.

2.2 Protohistòria

L'art "abstracte" de Hassuna. Cultura d' El-Obeid: arquitectura.

2.3 Sumer

a) Època d'Uruk i Djemdet Nasr. Arribada dels sumeris. L'escriptura. Importància de l'arquitectura i l'escultura basades en el culte i la religió. Relleus. Pintura. Glíptica.

b) Primeres dinasties. Arquitectura religiosa: palaus i necròpolis. Escultura i relleus votius.

2.4 Accad

Arquitectura: nous materials i tècniques per als palaus i temples. Gran escultura en pedra i bronze. Esteles.

2.5 Època neosumèria

- a) Supremacia dels Gúteos. Escultura.
- b) IIIa Dinastia d'Ur. Arquitectura: zigurats, temples i palaus. Escultura. Glíptica.

3. EGIPTE

- 3.1 Geografia. Ètnia i història. Societat. Religió. Caràcters generals de l'art egipci.
- 3.2 Època predinàstica
Badariense, Amratiense, Guerzeense.
- 3.3 Època Tinita
(D. I-II) Arquitectura: cases, necròpolis i tombes (mastabes). Escultura: exempta i relleus.
- 3.4 Imperi Antic
(D. III-VI) Arquitectura: a) faraònica (piràmides i temples); b) religiosa (temples solars).
Escultura: exempta i relleus. Pintura: temes i tècniques.
- 3.5 Imperi Mig
(D. XI-XIV) Arquitectura: nous elements (Deir-el-Bahari). Escultura exempta i relleus.
Pintura.
- 3.6 Imperi Nou
(D. XVIII-XX) Arquitectura: els grans temples (Karnak i Luxor), tombes reials (hipogeus de la Vall dels Reis i de les Reines). Escultura: monumentalitat. Decoració mural: relleus i pintures.
Època de Tell-el-Amarna. Aken-Aton.
- 3.7 Època Baixa
(D. XXI-XXX) Periodització. Arquitectura: renovació d'antics edificis.
Escultura: exempta i relleus. Pintura.
- 3.8 Època Ptolemaica
Influència hel·lenística en l'Art d'Egipte. Arquitectura: temples. Escultura.

AVALUACIÓ DEL CURS

Diapositives.
Treball de curs (tutoria integrada)
Examen final.

BIBLIOGRAFIA BASICA

- Aldred, C. (1993), Arte egipcio, Barcelona. Destino.
- Amiet, P (1984): Historia Ilustrada de las Formas artísticas, I: Oriente Medio. Madrid. Alianza Editorial.
- Blanco Freijeiro, A. (1981), Arte antiguo del Asia Anterior, Sevilla, Universidad de.
- Donadoni, S (2001), El Arte Egipcio, Madrid, Istmo.
- Frankfort, H. (1982), Arte y arquitectura del Oriente Antiguo, Madrid. Càtedra.
- Klima, J. (1980), Sociedad y Cultura en la Antigua Mesopotamia, Madrid. Akal
- Manniche, L. (1997), El arte egipcio, Madrid. Alianza Forma.
- Margueron, J.C. (1996), Los Mesopotámicos, Madrid, Càtedra.
- Parrot, A (1979) Sumer. Madrid. Col. Universo de las Formas. Aguilar
- Roux, G. (1987), Mesopotamia. Historia política, económica y cultural, Madrid. Akal.
- Stevenson Smith, W (2000), Arte y Arquitectura del Antiguo Egipto, Madrid, Càtedra.